

Inledning

Fjällbacka har tydligare än de flesta andra tätorter omvandlats från ett fungerande samhälle till en badort. Den gamla stadskärnan är avfolkad och utan verksamheter. Dagens samhälle, söder och öster om det gamla, består av bostadsområden, verksamhetsområden, skola, bibliotek och affär. Sammanlänkade med en bristfällig trafikstruktur som premierar biltrafik på bekostnad av gång- och cykeltrafikanter.

Dagens verksamhetsområde har lagts på tvärs mot den gamla brukarstrukturen. Detta har lett till att området är svårtillgängligt, trots att det omgärdas av bostäder på två sidor. Det är också svårt att passera på väg till/från bostäder, skola, arbete och affär. Byggnadernas nuvarande generiska form och färgspråk förändrar upplevelsen av Fjällbacka från en speciell ort i Bohuslän till ett anonymt samhälle någonstans i Sverige.

Programförslaget riskerar i sin nuvarande form att förstärka dessa oönskade strukturer. Det är därför viktigt att i det kommande arbetet noga studera utformningsfrågor, trafiksituationen för tillfartstrafik såväl som för lokaltrafik samt hur områdets historia kan tas tillvara vid utformningen av framtidens Fjällbacka.

Bakgrund

Genom 1987 års plan- och bygglag, PBL, tydliggjordes kommunernas ansvar för detaljplaneringen. Länsstyrelserna skulle inte längre fastställa kommunernas planer. Därmed skapades ett delvis nytt spänningsfält mellan ett lokalt planeringsansvar för samhällsbyggandet och centrala målsättningar förmedlade via statliga myndigheter och handläggare. Det lokala planeringsansvaret utövas av folkvalda politiker och kommunala tjänstemän. Jämfört med statliga sektorsmyndigheter har kommunerna ett bredare ansvarsområde. Det lokala perspektivet inbegriper även inflytande för sakägare och medborgare. Inflytande regleras i PBL.

Relationen mellan lokalt baserade synpunkter, kommunalpolitiska ambitioner och statliga intressen visar sig i den fysiska planeringen. Kommunen svarar för genomförandet av planeringen. Länsstyrelsen skall informera, ge råd, tillhandahålla planeringsunderlag, samordna mark- och vattenresurser som berör flera kommuner, verka för att riksintressen tillgodoses och se till att planeringen sker med hänsyn till miljökvalitetsnormerna i 5 kap. Miljöbalken, MB. I samrådets senare skeden skall länsstyrelsen samordna och avväga skilda statliga intressen. I det fall som länsstyrelsen finner allvarliga brister kan kommunernas detaljplaner överprövas¹.

Staten påverkar även samhällsbyggandet indirekt via Boverket som ger ut litteratur om arkitektur, stadsbyggande och fysisk planering. Dels produceras handböcker som pekar ut skyddsavstånd och funktionsseparering som lämpliga åtgärder. Dels ger Boverket ut skrifter som argumenterar för en levande och hållbar miljö med en måttfull skala och blandade funktioner. Boverket producerar således olika ideologiska uppfattningar om vad som är en lämplig samhällsutveckling tillsammans med praktiska lösningar och normativa rekommendationer.

Det av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålet ”God bebyggd miljö” har följande ordalydelse:

Städer, tätorter och annan bebyggelse ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

¹ Grunden för en överprövning från länsstyrelsens sida kan vara (a) att riksintresse eller miljökvalitets-normer inte anses beaktade i detaljplanen, (b) att mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt eller (c) att planerad bebyggelse ses som olämplig med hänsyn till krav på hälsa och behov av skydd mot olyckshändelser. Hälsa och säkerhet är allmänna krav som har ett stort tolkningsutrymme och som i princip påverkar alla detaljplaner

I rapporten *God bebyggd miljö* hävdar Boverket att miljö kvalitetsmålet ”god bebyggd miljö” skall uppnås genom ”en struktur som är långsiktigt hållbar och ekonomisk framgångsrik och inom vars ram man kan uppfylla andra samhällsmål” (Boverket 1999, s. 39). Enligt rapporten *God bebyggd miljö – fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet 2007* blir det svårt att nå målet till 2020 (Boverket 2008). Det gäller särskilt de mål som rör människors hälsa och kulturmiljön. Boverket konstaterar att bebyggelsens kulturvärden inte identifieras och skyddas i tillräcklig omfattning. Boverket konstaterar också i rapporten att det inte finns några regler i PBL om att miljömål ska beaktas. Den tydligaste kopplingen mellan miljömål och planering finns i reglerna i Miljöbalkens 6 kap om miljöbedömningar och miljökonsekvensbeskrivningar av planer och program. Planer enligt PBL skall miljöbedömas om deras genomförande kan antas leda till betydande miljöpåverkan. Av miljökonsekvensbeskrivningen skall bland annat framgå hur relevanta miljömål har beaktats i planen. MKB-centrum vid SLU har på Boverkets uppdrag genomfört en dokumentstudie av hur miljömål hanteras i översiktsplaner och detaljplaner (*Miljömål i fysiska planer*, Boverket 2007). Resultaten visar att miljömålen tas upp i de undersökta planerna i allmänna ordalag. Så till exempel nämns miljömålet ”God bebyggd miljö” nämns i detaljplanerna, men det går inte att utläsa av studerade miljökonsekvensbeskrivningar om miljö kvalitetsmålen faktiskt har beaktats i utarbetandet av planen. Med ”beakta” avses i studien en beskrivning av om kommunen har övervägt målen och anpassat planen till dessa.

Rapporten *Hela samhället: jämställdhetsaspekter på fysisk planering och byggd miljö* (Boverket 1995 och 1996) är en kunskapsöversikt som diskuterar fysisk planering ur ett könsperspektiv. Rapporten visar att kvinnors och mäns vardagsliv till stora delar skiljer sig åt. Av detta skäl förespråkas en planeringsprocess där både kvinnor och män kan driva fram förändringsprocesser tillsammans, besluta om och delta i samhällets uppbyggnad på ett jämställt sätt. Praktiska råd för ökad jämlikhet i planeringen finns att hämta i *Jämna steg - Checklista för jämställdhet i fysisk planering* från 2006 (Boverket).

Studier av kommunala detaljplaner vid KTH/A visar att de liknar varandra (Bergdal 2004). Detta trots att planeringsuppgifterna varit mycket skiftande och handlat om olika typer av markanvändning. Förklaringen är att Boverkets handböcker har en normerande verkan på detaljplaneringens praktik. Den statliga rådgivningen fungerar som styrande preciseringar av Plan- och bygglagens öppna målsättningar. Den normerande verkan förstärks genom att Boverkets rekommendationer används som beslutsunderlag vid överklaganden. Råden blir i praktiken lika styrande som föreskrifter i lagen. Exempelsamlingar skapar tillsammans med traditioner och föreskrifter seglivade strukturer som försvårar nytänkande och lokala initiativ i samhällsplaneringen.

Stadsbyggnadskontoret i Göteborg använder begreppet blandstad i en funktionsintegrerande mening. Enligt stadsbyggnadskontoret är det ”ett sätt att förhålla sig till motstridiga intressen och de störningar som en stad oundvikligen måste hantera” (Göteborgs Stad 2004:7). Idén om blandstad tar avstamp i ett missnöje med planer som delar in markanvändningen i separata funktioner. Blandad bebyggelse finns också med som benämning på markanvändningen i Göteborgs översiktsplan (ÖP 99). I detaljplaner finns däremot ingen motsvarande beteckning. Trots att blandstad länge pekats ut som mål och medel har begreppet varit svårt att omsätta i regleringen av markanvändningen.

Det har visat sig svårt att skapa en levande och mångsidig miljö. Erfarenheter från detaljplanläggningar i Karlstad och Västerås som haft funktionsintegrering som uttalade mål visar att sådana planeringsprocesser möter ett antal svårigheter (Bergdahl 2004). Ett problem är att detaljeringsgraden i bestämmelser som reglerar markanvändningen ökar när plan- och byggprojekt hanteras samtidigt inom samma organisation. Därtill kommer ökade utredningskostnader till följd av befarade störningar och krav på klarläggande av hälsorisker. Det är ett exempel på hur

planeringspraktiken motverkar en önskvärd integrering av funktioner och samlokalisering av verksamheter.

Mot bakgrund av att verksamhetsområden också planeras i såväl Hamburgsund som Grebbestad uppstår risken att en resa längs kustvägen i Bohuslän reduceras till färd i trivialitetens landskap. Ett centralt begrepp för att förstå dessa processer är Edward Relphs (1976) begrepp platslöshet. Begreppet står i motsats till varje plats unika ursprungliga värde. Genom att omforma ett landskap, tanklöst eller metodiskt, utan att ta hänsyn dess särart och egna historia skapar planeringen platser utan historia eller särart. I senare tid har även Manuel Castells (1996) tagit upp frågan, med en annan terminologi. Flödesrummet är en plats som skapas av marknaden för att underlätta flödet av köp- och säljbarhet. Skapare av flödesrum har inget intresse av skapa rum för människor eller historia. Det hindrar flödet av saker. Arkitekturen är det medium som kan hejda flödet och skapa en plats för möten mellan människor och deras historia.

Slutsatsen av litteraturgenomgången är att det krävs en bärande gestaltningsidé som grund för detaljplaneringen för att kommunen skall kunna åstadkomma mångsidiga verksamhetsområden med plats för människor och historia som uppfyller målen om en god bebyggd miljö.

Tanums kommun ser idag de olika verksamhetsområden som planeras inom kommunen som mindre enskilda enheter och gör bedömningen att planerna inte kommer att ge någon betydande miljöpåverkan och att en miljöbedömning av respektive plan därför inte behöver göras. Tillfälle att analysera den kumulativa effekten av flera parallella planer av samma karaktär saknas därmed.

Beroende på vilken typ av småskalig industriverksamhet som ges utrymme inom programområdet kan det även vara relevant att förhålla sig till flera miljömål, till exempel giftfri miljö. En plan bör finnas för att hindra spridning av eventuella utsläpp till Ålebäcken via dagvattenhanteringen så att dessa kan omhändertas innan de når de värdefulla vattendragen i Natura 2000-området. Inom programarbetet finns det goda möjligheter att detaljplanera området längs bäcken på ett sätt som kan bidra till uppfyllande av miljömålen levande sjöar och vattendrag och myllrande våtmarker.

Utvecklingsförslag för programmet verksamheter Fjällbacka

Övergripande gestaltningsidé: Industriby i samhället

Vi anser att begreppet *industriby* är en lämplig gestaltningsidé som grund för det fortsatta detaljplanearbetet. Det är en ledbild/tankefigur för det framtida området som överensstämmer med den småskaliga karaktären hos den omgivande bostadsbebyggelsen och som bidrar till att öka områdets attraktivitet. Vi vill att kunder och besökare skall få en positiv bykänsla i stället för att uppleva ett traditionellt verksamhetsområde med plåthallar utan synbara spår av gestaltande avsikter. Verksamheterna bör vara en integrerad del av Fjällbacka samhälle. Med denna utbyggnad kommer ett nytt centrum att skapas i Fjällbacka där verksamhetsområde, affär, vårdcentral och skola utgör kärnan.

En grön zon, ett strövområde, mellan den blivande verksamhetsdelen och samhället i övrigt förhöjer den yttre arbetsmiljön för de nya verksamheterna samt vägen till och från industriområdet och inte att förglömma, de bostadsfastigheter som ligger öster om det planerade området. Dessa fastigheter riskerar med den nya planen att bli avskurna från det befintliga samhället av ett industriområde om inte ett noggrant beaktande av gestaltningen tas. Skapandet av ett naturområde för både lek, promenader och cykelturer kan motverka detta. Även en övergång med bostäder i öster kan vara ett sätt att integrera samhällets olika delar bättre.

I planen nämns en eventuell värmeanläggning. Att minska kostnaderna för uppvärmning av byggnaderna borde vara ett självändamål för varje fastighetsägare. Miljöpåverkan däremot är ett

allmänt ändamål och här bör kommunen ställa hårda krav. Utebelysning kan försörjas med solceller, uppvärmning bör ske med solpaneler. En eventuell fjärrvärmeanläggning skall drivas med biobränslen/solenergi men bör också återanvända processenergi från industrilokalerna. Elproduktion kan ske med vindkraft, det finns företag med kompetens i kommunen.

a. Grönområde, dagvatten och positiva miljöaspekter

Ålebäcken mynnar ut i havet vid Jorefjorden cirka 2 kilometer söder om Fjällbacka. Området här är utpekad i Natura 2000-nätverket och består en stor grund havsvik med flera större och mindre öar. Vattenomsättningen i området är begränsad och grundområdena är mycket känsliga för övergödning. Vattenområdet är i sin helhet viktigt som uppväxtområde för fisk och de betade strandängarna är viktiga för fågellivet. Hotet mot en gynnsam bevarandestatus i området är bland annat övergödning där de största källorna är enskilda avlopp, gödsling av åker/betesmark, industrin och utsläpp från trafiken. Vikten av dagvattenhantering inom det planerade och befintliga verksamhetsområdet är stor för att undvika negativ påverkan i Natura 2000-området.

Vid traditionell dagvattenhantering har målet varit att så snabbt som möjligt leda bort vatten från hårdgjorda ytor via dagvattenbrunnar och ett underjordiskt ledningsnät som leder till reningsverk. I ett sådant system forslas vattnet fort bort och renas från föroreningar men är känsligt för höga vattenflöden, vilka kan leda till översvämningar och lägre reningseffekt. I kontrast till detta finns så kallad ekologisk dagvattenhantering eller mångfunktionella ytor (Edvinsson 2009, Boverket 2010). En mångfunktionell yta tar hand om dagvatten, sänker temperaturen både inomhus och utomhus under sommarmånaderna, bidrar till sociala mötesplatser i staden och utemiljöer för rekreation och vila samt bidrar till bevarandet av biologisk mångfald. Exempel på sådana lösningar är att använda sig av gröna tak/takvegetation, genomsläppliga parkeringsytor (betonggräs), plantering av träd och buskar, öppna vattenflöden dammar och våtmarker.

Ålebäcken och dess naturliga vattenflöde bör tas till vara och utvecklas till grönstruktur i det nya centrum som bildas. Bäckan är idag rätad och dikad. Genom att återge bäcken det naturliga flödet och vidga bäcken med dagvattendammar från de närliggande tomterna uppnås både miljö- och samhällsnytta. Ett mer varierat flöde och anlagda grönytor med träd kan bidra till att öka den biologiska mångfalden i och kring bäcken. Med meandrande slingor i bäcken sänker man också flödes hastigheten vilket kan vara en viktig faktor när den omgivande markens vattenupptagningsförmåga begränsas av byggnader med tillhörande ytor. Ett av delmålen för miljömålet myllrande våtmarker handlar om att öka andelen småvatten och våtmarker i odlingslandskapet. Utformningen kan göras genom att plantera träd som tall, rönn och lönn, vanligt förekommande i Bohuslän, i dungar med stora stenblock för att efterlikna de gamla åkerholmarna. Även solitärträd av Salix kan ingå. En gestaltning som anknyter till den gamla jordbrukskaraktären kan skapas med träd, buskar och olika vass- och grässorter.

Istället för att asfaltera parkeringar och mindre vägar bör hårdgjorda ytor få betonggräs. Detta medför att regnvatten kan tas om hand av marken och tillföras grundvattnet vilket medför att dagvattensystemet inte behöver dimensioneras lika kraftigt och risken för översvämningar vid perioder med höga flöden minskar.

Taken på industribyggnaderna bör utformas som gröna tak. Gröna tak bör ses som en del av ett konventionellt byggande idag och kostnaderna för sådana tak är relativt små samtidigt som det gör området mer estetiskt tilltalande och lyfter fram Tanums kommun och Fjällbacka som ett miljövänliga samhället. Gröna tak suger åt sig vatten som de senare kan släppa ifrån sig, dvs minskar översvämningensrisken, de producerar syre och ger ett allmänt trevligt utseende samtidigt som de i princip är underhållsfria (se bilaga).

b. Trafiksituationen för Fjällbackaborna

Idag är trafiksituationen i Fjällbacka helt inriktad på biltrafik. Det är ur miljösynpunkt såväl som ur jämställdhetsaspekter helt förkastligt. Genom de outbyggda gång-/cykelvägarna prioriteras vuxna bilägare framför barn och billösa. Det skapar inte bara en ojämlikhet utan även otrygghet för en utsatt grupp i trafiken, barn. En första fas av utbyggnaden av det nya området bör vara att skapa säkra och inbjudande gång- och cykelvägar, se skiss. Huvudstråket för passage genom området bör ske utmed bäcken. Gång-/cykelvägen bör vara belyst så att mörkret inte blir ett hinder för rörelse och vistelse. Ytterligare utformningsförslag är öppna ängs-/grönytor mellan de nya trädgångarna, några enkla parkbänkar inplacerade, foderplatser för fåglar, rådjur och harar. En grillplats med stenar till eldstad samt stockar att sitta på. Den omgärdande arbetsmiljön för de nya verksamheterna blir angenäm. Passager vid väg 163 bör ske så att gång- och cykeltrafikanter prioriteras och säkert kan passera vägen så att dess barriäreffekt minskas. Gång-/cykelvägen i det gröna stråket bör ledas över den befintliga väg 163 strax väster om rondellen. Där bör ett övergångsställe anläggas. Gång-/cykelvägen bör fortsätta längs parkering mot Konsum. Det gröna stråket kan knytas ihop med den stig som går i skogskanten runt det befintliga industriområdet och på så sätt skapa ett sammanhängande promenadstråk. Stigen bör ses över och skötas av kommunen. Att en fungerande struktur för kommuninvånarnas rörelse genom området anläggs på ett tidigt stadium är en förutsättning för att området ska fungera som en integrerad del av samhället och dess olika funktioner. Att som i programförslaget anlägga cykelvägar i ett senare skede, i fas 3, i anslutning till en eventuell utbyggnad av väg 163 innebär att områdets barriäreffekt riskerar att öka i stället för att från början blir en integrerad del av samhället.

c. Infart och entré till Fjällbacka

Den nya vägsträckningen till området kräver ett eget gestaltungsprogram. Vägsträckningen ger en helt ny bild av infarten till Fjällbacka. Vad är det för en bild som kommunen vill förmedla? Vad skall vara det första intrycket för besökare? Besökare som kommer från söder kommer att möta en industriby i vårt förslag. Enligt vår mening är det av strategisk betydelse att den nya vägen får en linjeföring som anpassats till landskapet och som aktivt lyfter fram nya arkitektoniska kvaliteter i landskapet. Av detta skäl anser vi att trafikverket och kommunens bör upprätta ett gestaltungsprogram, som styrande för det fortsatta arbetet. Vi tror också att en satsning på konstnärlig utsmyckning i form av skulpturer skulle ge området en egen identitet. Ge den nya cirkulationsplatsen en positiv bild av det Fjällbacka trafikanten närmar sig.

Den kan bli tydlig på flera sätt, exempelvis genom förhöjning av rondellen, växtlighet, belysning, materialval mm. Belysning gör det hela ännu mera effektfullt. Men i Fjällbacka är det också viktigt att ha rätt belysning på kyrktornet som finns i fonden. Inte bara konstverket i rondellen ska gestaltas utan hela cirkulationsområdet ska tas i beaktande när den utformas och då lämpligen i samarbete med konstnärer.

d) Gestaltningen av verksamhetsområdet

Den föreslagna industribyn bör planeras utifrån en hög ambition om att skapa ett tilltalande område med arkitektoniska kvaliteter. Planeringen och utformningen av verksamhetsområdet bör därför styras av ett gestaltungsprogram som ger området en tydlig bykaraktär och gör att bebyggelsen får ett sammanhängande formspråk. Arkitekturen skall göra området attraktivt för småföretag, kunder och besökare. Kommunen kan därigenom använda området i sin marknadsföring som ett gott exempel på hur verksamhetsområden kan gestaltas.

e) Skyltlägen, kundbesök och utbyggnadsstrategi

Den nya vägen leder till att området blir exponerat på ett nytt sätt med en serie skyltlägen. Det föreslagna gatanätet i bifogad illustration har dock inte tagit hänsyn till dessa kvaliteter. Ett helt nytt gatanät krävs för området. Den inre vägstruktur som visas på illustrationen är obearbetad och kan inte läggas till grund för en fortsatt detaljplanering. Orienterbarhet och tillgänglighet är viktiga

nyckelbegrepp som måste ges en gestaltad form. Detaljplaneringen bör utgå från hur arkitekturen kan stödja verksamheter med kundbesök och hur attraktiva skyltlägen skall kunna tas tillvara av företag. Även att detta skäl bör fasindelningen förändras. Detta för att minska risken en splittrad utveckling av bebyggelsen i området utan sammanhang.

f) Markanvändningen

Vi anser att markanvändningen bör underlätta etableringen av mångfunktionella verksamheter och en önskvärd samlokalisering av företag. Funktionsintegrering bör vara ett mål för planeringen. Föreslagen markanvändning i programförslaget motverkar ett sådant syfte och bör bearbetas. Det finns ingen anledning att skapa enfunktionella verksamhetsområden som försvårar etablering av nya företag och begränsar uthyrningen av lokaler. Detta blir fallet om man som i förslaget använder beteckningen ”småindustri” för utbyggnaden av etapp 1 och etapp 2. Områdets markanvändning bör i stället vara flexibel och tillåta alla typer av företag och användningsätt. Till exempel kan även verksamheter ha behov av lokaler för övernattnings- och kortvarigt boende. Det är bättre att reglera markanvändningen med krav på att störningar till omgivningen skall minimeras. En sådan reglering är betydligt träffsäkrare och ger önskvärd flexibilitet samtidigt som befintliga företag får sina legitima intressen tillgodosedda på ett säkert sätt.

g) Fastighetsbildningen

Området behöver en genomtänkt fastighetsbildning som stödjer småskaligheten. Principen är att ju fler fastigheter som skapas i området desto fler verksamheter och större variation uppnås. En industriby har en småskalig karaktär, varför fastighetsbildningen i det fortsatta detaljplanearbetet måste ägnas större uppmärksamhet och ingå i den övergripande styrningen av området mot en småskalig och flexibel markanvändning. Öster om föreslagen ny förbifart bör området reserveras för bostadsändamål med möjlighet för verksamheter och/eller småskalig odling och djurhållning.

h) Störningar – skyddszoner

Vi noterar att programmet på sid 7 innehåller en figur med skyddszoner som hämtats ur FÖP. Figuren baseras på boken *Bättre plats för arbete* från Boverket (1995). Planeringsunderlaget är en rest av funktionalismens zoneringsstänkande. Boverket pekar ut skyddsavstånd som generell metod för att avhjälpa miljöproblem. Så är inte fallet. För att skapa en god miljö i samhällsplaneringen måste man arbeta tvärt om – dvs. man skall börja med att angripa källan till störningen och sedan gå vidare och kapsla in problemet så att omgivningen inte drabbas. De exakt angivna riktvärdena på skyddsavstånd i *Bättre plats för arbete* förmedlar en bild av precision och trygghet i zoneringsstänkandet som saknar vetenskapligt stöd. Enligt rapporten baseras skyddsavstånden på ”en sammanvägd bedömning av riskerna för miljö, hälsa och säkerhet” (1995:89). Skyddsavstånd bör ses som en nödlösning, en åtgärd som skall tillgripas i sista hand eftersom den särskiljer arbete och bostad och därigenom ökar mängden onödigt transportarbete med tillhörande utsläpp. Det är mycket olyckligt när nödlösningar upphöjs till generell norm och blir förstahandslösningen i samhällsplaneringen.

i) Fasindelning

För programmets genomförande bör fasindelningen förändras:

Fas 1 bör innefatta ett utbyggt gång- och cykeltrafikstråk genom befintligt område och längs en restaurerad Ålebäck.

Fas 2 bör innefatta verksamhetsutbyggnad väster om föreslagen förbifart.

Fas 3 bör innefatta utbyggnad öster om föreslagen förbifart, där boende och verksamheter kombineras.

Angående miljöpåverkan

Tanums kommun bedömer att planen inte kommer att ge någon betydande miljöpåverkan och att en

miljöbedömning av planen därför inte behöver göras.

I miljöbalken 6 kap 11§ står följande:

11 § När en myndighet eller kommun upprättar eller ändrar en plan eller ett program, som krävs i lag eller annan författning, skall myndigheten eller kommunen göra en miljöbedömning av planen, programmet eller ändringen, om dess genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöaspekter i planen eller programmet så att en hållbar utveckling främjas.

Regeringen får meddela föreskrifter om vilka slags planer och program som alltid kan antas medföra en betydande miljöpåverkan samt om undantag från kravet på miljöbedömning. Regeringen får också meddela föreskrifter om samråd i samband med bedömningen av om en plan, ett program eller en ändring kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Lag (2004:606).

I förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar; 4§ står det att ett planprogram som gäller industri och markanvändning (2f) och där verksamheter eller åtgärder enligt bilaga 1 eller 3 kommer att finnas, skall anses ge betydande miljöpåverkan. (Bilaga 3 är aktuell i det här fallet: Energiproduktion; kemisk industri; livsmedelsindustri; Infrastrukturprojekt a) Anläggning av industriområden, b) projekt för tätortsbebyggelse inklusive byggande av shoppingcentrum och parkeringsplatser;.

Utifrån föreskrifterna i 4§ anser vi att planen kommer att kunna ge betydande miljöpåverkan i och med kumulativa effekter av andra verksamhetsområden i kommunen. Planprogrammet bör därför genomgå en miljöbedömning och en MKB bör tas fram för planområdet.

Litteratur

Bergdahl E., Rönn M. (2001) ”Planering för funktionsintegrering – problem och utgångspunkter”. CERUM, Paper No 30:2001.

Bergdahl E. (2004) *Om funktionsintegrering i detaljplanering*, TRITA-ARK- Akademisk avhandling 2004:1, KTH, Arkitektur, Stockholm 2004.

Boverket (2008) God bebyggd miljö – fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet 2007. Boverket

Boverket (2006) *Jämna steg - Checklista för jämställdhet i fysisk planering*. Boverket

Boverket, (1996) *Allmänna intressens behandling i översiktsplanen*.

Boverket (2002), *Boken om detaljplan och områdesbestämmelser*.

Boverket (1995) Bättre plats för arbete. Planering av arbetsområden med hänsyn till miljö, hälsa och säkerhet.

Boverket (1995) Bättre plats för arbete, Remissammanställning 1995-04-13 och 1995-05-15. Internt arbetsmaterial.

Boverket (1999) God bebyggd miljö, Dnr: B1084.-1975/99

Boverket (1995, 1996) *Hela samhället: jämställdhetsaspekter på fysisk planering och byggd miljö* (del 1 och del 2).

Boverket (2003) *Hur stadsplanera – exempel från fjorton kommuner*.

Boverket (2010) *Mångfunktionella ytor - Klimatanpassning av befintlig bebyggd miljö i städer och*

tätorter genom grönstruktur.

Boverket (2003) *Sektorsamordning – Exempel från mellankommunala och regionalt samarbete inom fysisk samhällsplanering.*

Boverket (2002) *Stadsplanera – Istället för trafikplanera och bebyggelseplanera.*

Castells, Manuel (1999) *Informationsåldern Ekonomi, samhälle och kultur Band 1:*

Nätverksamhällets framväxt.

Göteborgs Stad, Stadsbyggnadskontoret (1994) *Blandstad. Diskussionsunderlag*, mars 2004. Dnr 1380/01.

Edvinsson, Anna (2009) *Ekologisk dagvattenhantering med biodiken - teknik, utveckling och inspiration.* Kandidatarbete vid Institutionen för stad och land, SLU Uppsala.

Olsson, K. (2003) *Från bevarande till skapande av värde: Kulturmiljövården i kunskapssamhället*, Akademisk avhandling, TRITA-INFRA-03-050, KTH, Stockholm.

Relph, Edward (1976) *Place and placelessness.*

Rönn, M. (1995) *Tillstånd söks - om företag som överklagar bygglov*, Epsilon Press, Göteborg.

Rönn, M. (1996) "Building Permits and the Workplace", *Nordisk Arkitekturforskning, Nr 4.*

Stadsmiljörådet (2001), *Industrilandskapet – Kulturmiljö och resurs för stadens framtid.*

Statens Naturvårdsverk (ej daterad), *Plats för arbete. Omgivningspåverkan II. Bakgrundsmaterial, miljöskydd vid planering av arbetsområden.* Meddelande s/nv pm 1607.

Statens Planverk (1982) *Plats för arbete. Omgivningspåverkan. Miljöskydd vid planering av arbetsområden.* Rapport 60 del 5.

Statens Planverk (1977) *Plats för arbete. Underlag för planering av arbetsplatsbebyggelse*, Meddelande om fysisk planering, Dnr S 2939/77.

Miljömålsportalen, www.miljomal.nu